

Sygn. akt III CK 207/05

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 listopada 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Strus (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

SSN Antoni Górski

w sprawie z powództwa T. sp. z o.o. w P. przeciwko P.(...) S.A. w K., J. D. i J. D. o zwolnienie od egzekucji, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 24 listopada 2005 r., kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 21 października 2004 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala kasację i zasądza od powoda na rzecz pozwanej P.(...) S.A. w K. kwotę 1200 (jeden tysiąc dwieście) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 30 grudnia 2003 r. Sąd Okręgowy – Sąd Gospodarczy w K. uwzględniając częściowo powództwo T. Spółki z o.o. w P. zwolnił od egzekucji prowadzonej przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w L. samochód osobowy marki VOLKSWAGEN LT 35, nr rej. (...), natomiast w stosunku do czterech pozostałych samochodów ciężarowych postępowanie umorzył wobec cofnięcia powództwa wraz ze zrzeczeniem się roszczenia.

Z dokonanych ustaleń wynika, że strona pozwana P.(...) S.A. z siedzibą w K. wniosła o wszczęcie egzekucji sądowej należności wynikających z tytułu wykonawczego, którym był prawomocny nakaz zapłaty. W postępowaniu

upominawczym wydany został nakaz zapłaty w dniu 5 lutego 2003 r. przez Sąd Okręgowy w K. i opatrzony klauzulą wykonalności przeciwko dłużnikom J. D. i J. D.. W dniu 8 lipca 2003 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w L. wykonując wniosek wierzyciela, zajął ruchomości, w tym samochód dostawczy marki WV LT – 35, nr rej. (...), który znajdował się w posiadaniu J. D. J. D. i J. D. byli współnikami spółki cywilnej P.P.H.U. „D.(...)” J. D. i spółka. W dniu 10 grudnia 2001 r. została założona T. Spółka z o.o. z siedzibą w P. Całość udziałów w tej spółce objął J. D.. Udziały o wartości 7 700 zł zostały pokryte gotówką, a pozostałe na kwotę 67 500 zł aportami w postaci ruchomości. Samochód dostawczy marki Volkswagen nie był objęty tą umową. W dniu 4 lipca 2003 r. samochód ten został sprzedany stronie powodowej przez J. D., działającego w imieniu współników spółki cywilnej „D.(...)” za kwotę 42 700 zł. W dniu 5 lipca 2003 r. J. D., jako jedyny współnik spółki T., sprzedał wszystkie swoje udziały w tej spółce S. P., pozostał jednak nadal prezesem zarządu tej spółki.

W ocenie Sądu Okręgowego, powództwo o wyłączenie samochodu dostawczego Volkswagen od egzekucji jest uzasadnione. Powodowa spółka jest osobą trzecią w rozumieniu art. 841 k.p.c., której prawa zostały naruszone przez skierowanie egzekucji do spornego samochodu. PPHU „D.(...)” J. D. i Spółka dokonała bowiem sprzedaży tego samochodu na rzecz powódki T. Spółka z o.o. Sąd Okręgowy uznał, iż nie ma podstaw do podważenia skuteczności tej umowy, zatem właścicielem samochodu w dacie jego zajęcia przez Komornika nie byli dłużnicy, ale powodowa spółka. Okoliczność ta stanowi podstawę wystąpienia z powództwem ekscydencyjnym z art. 841 k.p.c.

Zdaniem Sądu Okręgowego, J. D. i J. D. są legitymowani do bycia pozwanymi w niniejszej sprawie. Zgodnie z art. 841 § 2 k.p.c. dłużnik winien zostać pozwany wtedy, gdy zaprzecza prawu powoda, a dłużnik J. D. dokonał takiego zaprzeczenia w imieniu własnym i współniczki J. D. w piśmie do Komornika Sądowego z dnia 12 lipca 2003 r.

Na skutek apelacji strony pozwanej Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo. Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko Sądu Okręgowego co do poczynionych ustaleń faktycznych, które przyjął za własne, jednak dokonał odmiennej oceny prawnej roszczenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zajęcie wszystkich ruchomości objętych pozwem, w tym również samochodu dostawczego marki Volkswagen, było prawidłowe. Zgodnie z art. 845 § 2 k.p.c. przedmiotem zajęcia mogą być ruchomości, znajdujące się we władaniu dłużnika. W dacie zajęcia sporny samochód znajdował się w posiadaniu J. D..

W ocenie Sądu drugiej instancji, powzięcie przez komornika informacji, iż we władaniu dłużnika znajdują się rzeczy ruchome, do których prawa przysługują osobom trzecim, nie zwalnia danej rzeczy od zajęcia. Osoba, której prawa zostały naruszone przez skierowanie egzekucji do danego przedmiotu, może żądać zwolnienia go od egzekucji wnosząc powództwo ekscydencyjne, zgodnie z art. 841 k.p.c. Przesłanką uwzględnienia takiego powództwa jest wykazanie przez osobę trzecią swoich praw do spornego przedmiotu. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie można uznać, że umowa sprzedaży samochodu Volkswagen z dnia 4 lipca 2003 r. została ważnie zawarta. Z treści art. 173 § 2 k.s.h., w brzmieniu obowiązującym w dacie dokonania tej czynności, wynikało że w sytuacji, gdy wspólnik będący jedynym udziałowcem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jest zarazem jedynym członkiem zarządu tej spółki, czynność prawna pomiędzy reprezentowaną przez niego spółką a nim samym wymaga formy aktu notarialnego. Niezachowanie tej formy powodowało bezwzględną nieważność czynności prawnej, zgodnie z art. 73 § 2 k.c., zatem umowa sprzedaży z dnia 4 lipca 2003 r. nie mogła doprowadzić do przeniesienia prawa własności do spornego samochodu z J. i J. D. na spółkę T. Dla oceny zasadności powództwa nie ma też znaczenia umowa sprzedaży udziałów zawarta pomiędzy J. D. a S. P. zawarta w dniu 5 lipca 2003 r., również bez zachowania formy szczególnej przewidzianej w art. 180 k.s.h.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, Sąd Okręgowy nie wziął pod uwagę powyższych okoliczności i wydał zaskarżony wyrok z naruszeniem art. 173 § 2 k.s.h., art. 73 § 2 k.c. oraz art. 841 k.p.c. Strona powodowa nie wykazała swoich uprawnień do spornego samochodu, co stanowi podstawę zmiany zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyła strona powodowa kasacją opartą na pierwszej podstawie kasacyjnej określonej w art. 393¹ § 1 pkt 1 k.p.c. zarzucając naruszenie art. 173 k.s.h. poprzez błędne zastosowanie polegające na pominięciu okoliczności, iż oświadczenie woli zostało złożone w związku z prowadzoną przez wspólnika działalnością gospodarczą w ramach umowy spółki cywilnej oraz w imieniu tej spółki.

W konkluzji wniosła o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 173 § 2 k.s.h. w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy sprzedaży samochodu (4 lipca 2003 r.), czynność prawna pomiędzy jedynym wspólnikiem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, będącym zarazem jedynym członkiem zarządu, a spółką, wymagała formy aktu notarialnego. Forma taka nie została zachowana, co zgodnie z art. 73 § 2 k.c., mającym zastosowanie poprzez odesłanie zawarte w art. 2 k.s.h., powoduje nieważność czynności prawnej. Zarzuty kasacji opierają się na twierdzeniu, że w ustalonym w sprawie stanie faktycznym przepis art. 173 § 2 k.s.h. nie ma zastosowania, ponieważ czynność prawna dokonana została pomiędzy spółką z o.o. T. a spółką cywilną D.(...), a nie pomiędzy spółką z o.o. (której jedynym wspólnikiem jest J. D.), a J. D. Ten ostatni bowiem złożył oświadczenie woli, które wywołało skutek w sferze majątkowej spółki cywilnej D.(...), będącej jednostką organizacyjną, a także w sferze majątkowej drugiego wspólnika tej spółki, jego żony J. D.

Nie można podzielić poglądu, w myśl którego spółka cywilna jest jednostką organizacyjną, zdolną do dokonywania czynności prawnych. Nie ulega wątpliwości, że spółka cywilna nie ma osobowości prawnej, skoro osobowości takiej nie przyznaje jej żaden przepis prawa. Zobowiązania zaciągają zatem wspólnicy, nie zaś spółka i nie zmienia tego użycie w art. 864 k.c. określenia „zobowiązania spółki”. Źródłem powstania spółki cywilnej jest umowa, zawarta przez wspólników (art. 860 § 1 k.c.), a majątku spółki, wbrew zarzutom skarżącego, nie można przeciwstawić majątkowi wspólników. Majątek spółki cywilnej stanowi bowiem jedynie współwłasność łączną wspólników, opierającą się na szczególnym stosunku osobistym, jaki kształtuje umowę takiej spółki. Co prawda majątek ten, będący odrębną całością, niekiedy nazywany jest majątkiem spółki, który obejmuje wkłady majątkowe wspólników oraz uzyskane dochody, jednak pod względem prawnym jest to majątek wspólny wspólników, co do którego istnieje pomiędzy nimi wspólność łączna, utrzymująca wyodrębnienie tego majątku i jego niepodzielność. Powyższe wynika jednoznacznie z treści art. 863 k.c., w którym mowa jest o majątku wspólników, nie zaś o majątku spółki. Skarżący wyciąga również wniosek o traktowaniu spółki cywilnej jako odrębnej jednostki organizacyjnej z brzmienia art. 866 k.c., regulującego kwestię reprezentacji, z którego wynika, że w braku odmiennej umowy każdy wspólnik w określonych granicach reprezentuje spółkę. Przepis ten jednak należy rozumieć w taki sposób, że reprezentujący spółkę wspólnik reprezentuje zarówno siebie jako wspólnika, jak i wszystkich pozostałych wspólników. Przepis ten nie oznacza natomiast, że spółka cywilna może być traktowana jako odrębny podmiot. Powyższa

kwestia była już przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który jednolicie wykluczał traktowanie spółki jako odrębnego podmiotu, wyposażonego w odrębny majątek. Wystarczy powołać się na uchwałę siedmiu sędziów z dnia 31 marca 1993 r., III CZP 176/92 (OSNC 1993, nr 10, poz. 171), dotyczącą braku zdolności wekslowej takiej spółki. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wskazał, że spółka cywilna jest spółką osobową, zespołem wspólników nie wyposażonym w osobowość prawną, która mogłaby być przeciwstawiona podmiotowości prawnej wspólników. Podmiotami są tylko wspólnicy, wspólnicy używane w praktyce pojęcie „majątek spółki” oznacza zawsze wspólny majątek wspólników. Brak podstaw, aby od tego poglądu odstąpić.

W okolicznościach rozpoznawanej sprawy należy zatem uznać, że zawierający umowę sprzedaży J. D. nie reprezentował spółki cywilnej „D.(...)”, lecz siebie i drugiego wspólnika. Taka sama sytuacja wystąpiłaby, gdyby umowę zawarła wspólniczka J. D. W każdym wypadku przedmiotem umowy sprzedaży byłby samochód, stanowiący niepodzielny majątek wspólników J. D. i J. D. Wobec tego zaś, że nabywcą tego samochodu była spółka z o.o. „T.”, której jedynym wspólnikiem i zarazem jedynym członkiem zarządu był J. D., doszło do czynności prawnej zawartej przez niego z samym sobą, co odpowiada sytuacji unormowanej w art. 173 § 2 k.s.h. Trafnie w tej sytuacji Sąd Apelacyjny uznał tę umowę za nieważną i z tej przyczyny, zmieniając wyrok Sadu pierwszej instancji, prawidłowo oddalił oparte na art. 841 k.p.c. powództwo o zwolnienie tego samochodu od egzekucji.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 393¹² k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98), a to w związku z art. 3 tej ustawy.